



Handläggare:
Katarina Höök
Telefon: 08-508 18 138
Pia Sundqvist
Telefon: 08-508 18 161

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2012-01-02

Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden om vårdnad, boende, umgänge och namn

Remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden om vårdnad, boende, umgänge och namn.
2. Omedelbar justering.

Ulla Thorslund
stadsdelsdirektör

Inger Norman
avdelningschef

Sammanfattning

En ny bestämmelse har införts i föräldrabalken om så kallat umgängesstöd. Detta ger domstolen möjlighet att besluta att en person – som utses av socialnämnden – medverkar som stöd för barnet vid beslutat umgänge med en förälder som barnet inte bor ihop med. Innan domstolen fattar beslut om umgängesstöd ska den inhämta ett yttrande från berörd socialnämnd. Med anledning av denna lagändring har socialnämnden nu föreslagit att stadens riktlinjer för handläggning av ärenden som gäller vårdnad, boende, umgänge och namn ska kompletteras med ett avsnitt som beskriver rutinerna kring yttranden och beslut om umgängesstöd.

Den föreslagna riktlinjerna behöver förtydligas på ett par punkter, och det vore också värdefullt om Paraplysystemet kunde kompletteras med en mall för beslut om utseende av umgängesstöd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för barn och ungdom i samråd med stadsdelsdirektörens stab. Förvaltningen har även kontaktat socialförvaltningen och stadsledningskontorets juridiska avdelning för att få kompletterande information kring det remitterade förslaget.

Bakgrund

En ny paragraf (6 kap 15 c §) infördes i föräldrabalken den 1 augusti 2010 om så kallat umgängesstöd. Det innebär att domstolen, vid beslut om ett barns umgänge med en förälder som barnet inte bor ihop med, får besluta att det ska närvara en person som socialnämnden har utsett. Innan domstolen fattar sitt beslut ska den samråda med socialnämnden – i Stockholm berörd stadsdelsnämnd. När domstolen har beslutat att umgängesstöd ska utses är det socialnämndens ansvar att utse en viss person att utgöra detta stöd vid umgänget. Socialnämnden ska därefter även följa upp hur umgänget fungerar.

Med anledning av denna ändring i lagen har socialnämnden föreslagit kompletteringar i stadens riktlinjer för handläggning av ärenden som gäller vårdnad, boende, umgänge och namn. Det tillägg som föreslås gäller endast umgängesstöd.

Förslaget har remitterats till stadsdelsnämnden för yttrande senast den 30 december.

Remissen i sammanfattning

Den nya bestämmelsen om umgängesstöd innebär följande.

- Användningsområdet för umgängesstöd snävas in jämfört med hur systemet med kontaktperson har kommit till användning i gällande praxis.
- Barnets behov av umgängesstöd ska gälla för viss tid, i normalfallet ett år.
- Beslutet om umgängesstöd ska gälla för viss tid, i normalfallet ett år.
- Domstolen ska inför ett beslut inhämta yttrande från socialnämnden om nämndens möjligheter att utse en person som ska medverka vid umgänget.
- Socialnämnden har möjlighet att avge ett muntligt svar.
- Socialnämnden ska vara skyldig att följa upp hur umgänget fungerar.

- Socialnämnden ska verka för att stödet inte består längre än nödvändigt och verka för att föräldrar i stället avtalar om umgänge.
- Umgängesstöd ska inte användas som en garant för barnets skydd mot skadliga åtgärder från en förälders sida. Om barnet inte kan anses vara tryggt utan ett sådant skydd ska umgängesstöd inte vara något alternativ.

Konsekvenser för staden

Systemet med kontaktman har i ärenden som gäller umgänge inte varit lagreglerat, men rutiner och praxis för samverkan med domstolarna har utvecklats inom stadsdelsförvaltningarna. Kontaktperson vid umgänge är resurskrävande och kräver särskild kompetens.

En svårighet sedan de nya bestämmelserna har börjat tillämpas, som socialnämnden lyfter fram i sitt förslag, är att umgängesstöd ofta används vid interimistiska beslut av domstolen, det vill säga beslut som gäller i avvaktan på ett slutligt beslut. Det kan innebära att socialnämnden har att verkställa ett beslut om umgängesstöd där nämnden saknar

- kännedom sedan tidigare om berört barn
- information om hänsyn har tagits till hur umgänge påverkar barnet
- information om hur barnet ställer sig till umgänge.

Dessutom har nämnden inte rätt att yttra sig om huruvida umgänget är lämpligt.

Det har därför visat sig finnas ett behov av att förtydliga socialtjänstens ansvar gentemot domstolen. Socialtjänsten måste vid uppenbara tveksamheter om lämpligheten med umgänge kunna göra en egen bedömning utifrån barnet bästa och snarast vända sig till domstolen för en diskussion om möjligheten att verkställa beslutet.

Socialnämndens förslag

Förslaget till ändrade riktlinjer avser att förtydliga socialtjänstens mandat och underlätta en likartad handläggning över hela staden. De nya riktlinjerna har beretts i samverkan med representanter för stadsdelsförvaltningarna.

Socialnämnden föreslår följande riktlinjer:

- Om barnet inte tidigare är känt ska stadsdelsförvaltningen i sitt yttrande till domstol vara ytterst restriktiva med att förespråka umgängesstöd och i stället hänvisa till öppna verksamheter för stöd vid umgänget.

- Omfattningen ska begränsas till max fem timmar var fjortonde dag inklusive restid.
- Svaret till domstolen bör vara skriftligt och domstolen ska alltid kontaktas när socialtjänsten ser svårigheter med att verkställa umgängesstöd.
- Socialtjänstens standpunkt bör vara att umgängesstöd varken är möjligt eller lämpligt att verkställa i situationer då det har förekommit våld eller hot om våld.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar att stadens riktlinjer nu kompletteras utifrån den nya bestämmelse som har införts i föräldrabalken. På några punkter skulle den föreslagna kompletteringen dock behöva förtydligas.

Den första punkten gäller uppmaningen till den berörda nämnden att *meddela* domstolen eller parternas ombud om ett beslut om umgängesstöd av något skäl är uppenbart omöjligt eller olämpligt att verkställa. Riktlinjerna betonar samtidigt att nämnden i sitt *yttrande* till domstol, inför domstolens beslut om umgängesstöd, inte ska uttala sig om lämpligheten utan bara om det praktiska genomförandet. För att undvika att detta uppfattas som motsägelsefullt är det viktigt att riktlinjerna tydligt skiljer på *yttrande* och *meddelande*. Det bör även närmare beskrivas vilken ”status” ett eventuellt meddelande om olämplighet har. Inte bara yttrandet utan även meddelandet är ju en form av beslut som behöver föras in i nämndens delegeringsförteckning.

Riktlinjerna anger inte en lämplig lägsta delegat inom förvaltningen, vare sig när det gäller 1) meddelande till domstol eller parternas ombud om olämpligheten i umgänge med umgängesstöd, 2) yttrandet till domstol inför dess eventuella beslut om umgängesstöd eller 3) beslut att utse det av domstolen beslutade umgängesstödet. Förvaltningen ser dock inget problem med detta utan förutsätter att frågan om delegering löses på bästa sätt utifrån förvaltningarnas skiftande organisation.

Däremot blir det otydligt när riktlinjerna understryker att beslutet att utse en person som umgängesstöd ska dokumenteras så att det framgår vem som har fattat beslutet och när, och samtidigt hänvisar till juridiska avdelningens mallar för beslut som fattas av stadsdelsnämndernas sociala delegationer. När delegationen fattar beslut framgår per automatik både vem som beslutar och när. Dessutom beskriver riktlinjerna ett sådant beslut som ren verkställighet. Det kommer således knappast att bli aktuellt för delegationen att fatta beslut om umgängesstöd. Istället

för en hänvisning till sociala delegationens mallar vore det värdefullt om en mall för beslut på tjänstemannanivå kan läggas in i ärendehanteringssystemet Paraply.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Socialnämndens förslag till revidering av riktlinjerna för handläggning av ärenden rörande vårdnad, boende, umgänge och namn *(tilläggsförslag återfinns på sidan 12-14 och är markerade med streck i kanten)*